

Konsultimet rajonale me gazetarët

Novi Sad, Serbi
26 shtator 2009.

Konsultimet rajonale me gazetarët i ka organizuar Shoqata e Pavarur Gazetarëve të Vojvodinës (Serbi). Në tubim kanë qenë prezent gjithsej 47 pjesëmarrës, themelues, drejtor, kryeredaktor, redaktor dhe gazetar të mediave nga rajoni. Ligjërues kanë qenë Bogdan Ivanisheviq nga Qendra Ndërkombëtare për Drejtësinë në Tranzicion, Natasha Kandiç (Fondi për të Drejtën Humanitare, Serbi) dhe Vesna Tersheliq (Documenta, Kroaci). Moderator kanë qenë Dinko Gruhonjiq (Shoqata e Pavarur e Gazetarëve të Vojvodinës, Serbi), Eugen Jakovçiq (Documenta, Kroaci) dhe Aleksandar Trifunović (Buka, BeH). Nga takimi kanë raportuar agjencia e lajmeve SRNA (BeH), TV B92 dhe Radio Pançeva.

Propozimet, mendimet, rekomandimet e pjesëmarrësve

Iniciativa REKOM ka çelur hapësirë për debat mbi të kaluarën në mbarë rajonin dhe ka krijuar koalicionin i cili ka fuqinë që nga qeveritë të kërkojë formimin e REKOM-it.

Ekziston mundësia që shtetet, për shembull njëri të thotë “jo, nuk e duam këtë.” Por ajo që do të jetë rezultat i këtij debati rajonal është hapësira e pushtuar për diskutim mbi të kaluarën. Kurrë më askush nuk do të mund të përjashtojë, ta mbyll, të thotë “nuk ka asnjë debat.” Koalicioni për REKOM i krijuar njëherë është fuqi e atillë sa kurrë më nuk do ta lë rehat asnjë qeveri në raport me atë që ai koalicion ka kërkuar, e ky është formimi i Komisionit zyrtar rajonal i cili do të merrej me vërtetimin e fakteve mbi krimet e luftës. (Natasha Kandiç, Fondi për të Drejtën Humanitare, Serbi, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Milion nënshkrime për REKOM-in nuk janë garanci se qeveritë e vendeve në rajon do ta përqafojnë Iniciativën për formimin e REKOM-it.

Sa i përket kësaj ideje unë fare nuk dyshoj se do të mblidhen një milion nënshkrime, por më duket se më vonë, kur këto të mblidhen, nëse qeveritë e vendeve në rajon (...) nuk e përqafojnë këtë iniciativë (për formimin e REKOM-it) (...) atëherë druhem se kjo do të kalojë dobët. (Lluka Brailo, “Novi list”, Kroaci, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Krahas vullnetit politik nevojitet mbështetja e pronarëve dhe redaktorëve të mediave të cilat mund të ndihmojnë që iniciativa të prezantohet në mënyrë të mirëfilltë.

Më duket se pas kësaj duhet ulur me redaktorë, por edhe me pronarët e mediave në rajon, sepse në qoftë se ata nuk e japin mbështetjen bashkë me atë vullnetin e famshëm politik, druhem se kjo për të cilën ne po flasim dhe ato ide të mira (...) dhe qëllimet e ndershme të

REKOM-it, nuk do të prezantohen në mënyrë të mirëfilltë në bazë të së cilave do të shtohen efektet e mëvonshme. (Lluka Brailo, “Novi list”, Kroaci, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Grupi medial i cili do t’u (...) paraprinte raporteve të (Koalicioni për)REKOM ndaj opinionit dhe ndaj mediave duhet të thirr takimin me grupet e caktuara mediale, drejtorët e radiove, të gazetave, të agjencive, që veç e veç, varësisht nga profili medial, ta fokusojnë pyetjen dhe në fund të fundit mënyrën se si krejt do të raportohet, të ndërtohet apo kurdiset ngjarja e caktuar, lajmet dhe ta njoftojë opinionin. (Zoran Iliq, FENA, BeH, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Për marrëveshje mbi përcjelljen e iniciativës REKOM nevojitet që sa më shpejtë të organizohet takimi me drejtorët e serviseve publike dhe me pronarët e të gjitha mediave. Është me rëndësi që mediat ti caktojnë gazetarët të cilët do të raportojnë.

Kam (...) një lloj sugjerimi për iniciatorët dhe anëtarët e Koalicionit për REKOM. Që në konsultimet e ardhshme, e lidhur për problemet e përcjelljes së kësaj teme në media e kështu me radhë, duhet përfundimisht të jenë drejtorët e serviseve publike dhe pronarët e të gjitha mediave. (...) Konsultimet lypset organizuar me njerëzit të cilët në njëfarë mënyre vendosin dhe i krijojnë konceptet redaktuese të mediave. (Aleksandar Reljiq, TV Pink, Serbi, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Kur bëjmë konsultime, që ju si njerëz në media, drejtor, redaktor, të na sugjeroni ose redaktorët tuaj me të cilët duhet të punojmë ose njerëzit të cilët gjithsesi do të duhet të thirren në tubimet tona. Ne i paguajmë ato shpenzime të ardhjes, të rrugës që shpesh është pengesë e madhe që ndonjë gazetarë të vijë dhe marrë pjesë në ndonjë ngjarje. (Aleksandar Trifunoviq, Buka, BeH, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Nevojitet të hulumtohet roli i mediat para dhe gjatë konflikteve

Kolegu (...) shtroi një tezë të rëndësishme (...) duke hapur bisedën për hulumtimin e rolit të mediave gjatë viteve të nëntëdhjeta (...) Hulumtimi i rolit të mediave gjatë viteve të nëntëdhjeta është i rëndësishëm, por është me rëndësi të konstatohet roli i mediave edhe për atë periudhë para viteve të 90-ta kur në realitet nisi orkestrimi i ngjarjeve. (Zheljko Hodonj, HINA, Kroaci, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Duhet të shënohet se si krejt dhe në çfarë mënyre mediat kanë kontribuar, jo vetëm për t’u përgatitur konflikti ose opinionin për shpërthimin e konflikteve, por që edhe atë konflikt shpesh e kanë shtytur: urrejtja ka qenë më madhe, frika, likuidimet, vrasjet dhe shkelja e të drejtave të njeriut më të mëdha dhe më të tmerrshme. (Branislava Obranova, Shqoqata e Pavarur e Gazetarëve të Vojvodinës, Serbi, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Pengesat më të mëdha në BeH janë qëndrimi jo i qartë i pushtetit ndaj krimeve të luftës dhe pritjet jo reale e iniciatorit të REKOM-it që partner të jenë autoritetet të cilat i mohojnë krimet.

Nën këtë projekt, që ai të nis të realizohet, ekziston një fushë e tërë e minuar me pengesa shumë serioze (...) Pengesa e parë (...) për mua është qëndrimi ende i panjohur i pushtetit (...) ndaj krimeve të luftës (...) Këtu në veçanti po flas për Bosnjën e Hercegovinën ...Tani jemi dëshmitar se kemi një fazë të tretë (...) Po flas këtu (...) mbi mohimin e krimit (...) Pra, ne gjendemi në fazën në të cilën presim që (...) njerëzit të cilëve u takon pjesa më e madhe e pushtetit, (...) që ata të jenë partner të iniciatorit të kësaj ideje (...) Komisionit rajonal. Unë mendoj se ky, pak ose shumë, por praktikisht është mision i pamundshëm. (Senad Peqanin, “Dani”, BeH, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Pasqyra e fakteve mbi kremte luftës nuk është e mjaftueshme pa analizën shkaqeve dhe të kontekstit, por në rastin e ish RSFJ kjo do të nënkuptonte kthim në të kaluarën e largët (shekullin e XIV).

Mina tjetër shkelëse (...) është dilema a do të merret ky komision rajonal vetëm me faktet apo edhe me shkaqet. Nëse është fjala për faktet (...) mendoj se (...) aty nuk ka shumë të panjohura, pavarësisht nëse rastin për paraqitjen e të vërtetës dhe të përvojës së vetë e kanë vetëm viktimat apo edhe kryesit e krimit (...) Natyrisht se pasqyra e atyre fakteve tek të cilët mund të vihet nuk do të ishte (...) e mundshme as për së afërmi në shkallën në të cilën është e dëshirueshme dhe e nevojshme pa analizën e shkaqeve të atyre ngjarjeve (...) E në qoftë se nisemi me kontekst, atëherë (...) nisemi me historinë (...) Unë jam absolutisht i sigurt se sikur do të niseshim me analizën e shkaqeve apo pasqyrimin e kontekstit (...) do të shkonim deri në shekullin e XIV. Unë thjeshtë nuk shoh në territoret e shtetit tonë, as ambient akademik, as një ambient në shoqëri ku është e dëshirueshme lidhja faktike e historisë. (Senad Peqanin, “Dani”, BeH, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Natyrisht se çdo rrëfim e ka kontekstin e vet, por njëfarë rekomandim imi është që megjithatë në fillim të ndaleni në diçka që janë fakte lakuriqe. (Sanda Saviq, B92, Srbija, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Për mediat është vështirë ta përcjellin procesin sikur që e përcjellin ngjarjen. Vështirësues është edhe fakti se sot ka më pak donator për mediat të cilat raportojnë mbi krimet e luftës.

Për mediat është vështirë (...) ta përcjellin procesin (...) në të njëjtën mënyrë sikurse përcillet ngjarja (...) Këtu që po ashtu është (...) e qenësishme të theksohet janë resurset që i disponojnë mediat për përcjelljen e një gjëje që është proces (...) Kontributi i madh i një grupi të mediave në hapësirën e ish Jugosllavisë në zbulimin e krimeve të luftës, ka qenë (...) në kohën kur shumica e atyre mediave kanë marrë pak a shumë donacion dorëilirë (...) nga organizatat ndërkombëtare (...) Është fakt se sot një ndihmë e tillë më nuk ekziston dhe është fakt se, bie fjala, një medium i cili ka dhënë, mendoj pa precedent

(...) kontribut (...) një gazetari të guximshme të ndershme (...) sikurse është “Feral tribun”, ka qenë i detyruar të shuhet, (...) nga arsyeja që nuk ka mundur të gjejë midis qindra donatorëve (...) asnjë i cili e ka pa arsyen dhe ndoshta idenë se më mirë është të mundësohet ekzistenca e Feral Tribun-it se sa të mbahen dy konferenca. (Senad Peqanin, “Dani”, BeH, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Në media gjenden edhe gazetarët të cilët e kanë përgatitur luftën. A mundet dhe a duhet me mediat e tilla të realizohet bashkëpunimi?

A mund të presim që po ato medime të njëjta të cilat e kanë përgatitur hapësirën për luftë, të cilat gjatë luftës kanë punuar ashtu e ashtu, e (...) midis anëtarëve të atyre redaksive ka njerëz të njëjtë që kanë punuar më herët (...) si do ta botojnë ato media tash rrëfimin të cilin ne tani duhet ta prezantojmë në bazë të fakteve që i kemi grumbulluar? (Branislava Obranović, Shoqata e Pavarur e Gazetarëve të Vojvodinës, Serbi, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Ideja (formimi i REKOM-it) është e mirë, por në ambientin aktual medial, kulturor e politik nuk është e mundshme të realizohet kjo ide.

Unë gjithsesi mendoj se kjo është një ide e mirë, por nuk e shoh në ambientin e të gjitha shteteve tona si në atë medial ashtu edhe politik, kulturor, nuk shoh mënyrën se është e mundshme të realizohet ky projekt. (Senad Peqanin, “Dani”, BeH, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Vlera kryesore e REKOM-it duhet të jetë e vërteta, rehatia e familjeve të viktimave dhe pajtimi midis bashkësive. Në realizimin e këtyre qëllimeve REKOM duhet të llogaris amnistinë dhe mbrojtjen e dëshmitarëve.

Do të thosha se vlera kryesore e REKOM-it duhet të jetë e vërteta. Për REKOM-in duhet të jetë shumë më e rëndësishme sa familje të viktimave do të mësojnë të vërtetën, sa kriminel do të jenë në burgje. Pra, imuniteti në këmbim për të vërtetën (...) Për hir të rehatisë së familjeve të cilat nuk dinë se çfarë ka ndodhur me më të dashurit e tyre, për hir të vërtetës dhe varrimit eventual të mbeturinave mortore të viktimave, REKOM duhet t'i kushtojë një kujdes të veçantë e të madh një gjëje që quhet dëshmitari i mbrojtur (...) Vlera kryesore e REKOM-it duhet të jetë e vërteta për hir të rehatisë së familjeve të viktimave dhe pajtimit midis bashkësive (Zheljko Tvrđišić, Shoqata e Gazetarëve të Kosovës e Metohisë, Kosovë, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Shtetet në rajon që nuk i njohin faktet të cilat i ka vërtetuar Gjykata e Hagës vështirë do ta pranojnë iniciativën për formimin e REKOM.

Pra, janë të pakontestueshme faktet se Gjykata e Hagës i ka konstatuar faktet në të gjitha palët, por ato në realitet nuk i pranojnë politikat dhe për këtë shkak mendoj se do të jetë shumë vështirë të binden qeveritë e vendeve të cilave vështirë do të mund tu qasen me

këtë projekt. (Damir Shimić, TV BH1, BeH, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Duhet nisur nga faktet që i kanë konfirmuar Gjykata e Hagës dhe gjyqet vendore – këtë askush nuk do ta kundërshtojë.

Mendoj se për fillim do të ishte më së miri të (...) bazohemi ekskluzivisht në faktet. Sepse ne kemi aktgjykimet e Gjykatës së Hagës e të gjykatave vendore, dhe mendoj se për fillim më mirë të shfrytëzohen faktet, aktgjykimet e plotfuqishme që i kanë miratuar gjyqtarët e pavarur, të cilat njerëzit nuk mund t'i kundërshtojnë. E pastaj kjo të shtrihet më tutje (Xhenana Karup-Drushko, "Dani", BeH, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Në BeH akoma manipulohet me të dhënat prej 200.000 boshnjakëve të pësuar, edhe pse Qendra Hulumtuese-Dokumentare ka vërtetuar se janë vra, pësuar e zhdukur gjithsej rreth 97.000 njerëz

Ne, një ditë në Bosnjë e Hercegovinë kemi pasur promovimin e liderit të ri politik, magnatit medial (...) i cili gjithashtu, ka manipuluar (...) me faktin mbi numrin e përgjithshëm të pësuarve në Bosnjë e Hercegovinë. Domethënë ai prapë në atë tezën e "viktimit boshnjake" ka përmendur numrin prej 200.000 boshnjak të vrarë (...) Qendra Hulumtuese Dokumentare në Bosnjë e Hercegovinë ka arritur njëfarë shifre (...) dhe mendoj se ajo është më pak se 100.000. Pra në të gjitha palët në Bosnjë e Hercegovinë gjithsej ka 97.000 të pësuar. (Damir Shimić, TV BH1, BeH, , Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Mediat kroate që po e përcjellin gjykimin e gjeneralëve kroat për krime të luftës – po raportojnë në mbrojtje të tyre.

Ky po ashtu është pozicion shumë i vështirë i juve që kërkon mbështetjen e mediave në këto shtete. Shpesh i përcjelli mediat kroate (...) dhe në realitet mund të vërehet, (...) se qasja raportimit (...) nga gjykimi për krime të luftës kryesisht është pro aktiv në mbrojtje të gjeneralëve kroat të cilët gjykohen. (Damir Shimić, TV BH1, BeH, , Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Pavarësisht nëse REKOM do t'i vërtetojë faktet dhe do t'u ndihmojë gjeneratave të ardhshme ta kuptojnë çfarë ka ndodhur, kjo nuk do ta pengojë manipulimin me të dhëna.

Nëse ky projekt do të ketë sukses, nëse e realizon qëllimin e vetë të së vërtetës që ai në afat të gjatë, domethënë gjeneratave të ardhshme mund t'u lë diçka për çka ata do ta njohin më mirë atë që ka ndodhur këtu (...), kjo prapë nuk do të ndihmojë që të mos manipulohet me të dhënat pavarësisht sa të vërteta dhe fakte i konfirmoni dhe publikoni në çfarëdo dokumente. (Damir Shimić, TV BH1, BeH, , Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Në Kosovë ekziston problemi i identifikimit të mbeturinave mortore. Pikërisht për këtë duhet nisur më parë nga shkalla kombëtare /shtetërore e pastaj të bëhet lidhja në shkallë rajonale.

Në Kosovë kemi problem, i kemi varrosur 2.000 njerëz pa analiza DNK, kurse në morgun në Prishtinë (...) gjenden (...) edhe 400 mbeturina mortore DNK e të cilëve nuk po përputhet me analizat që i kanë dhënë anëtarët e familjeve. Pra, ne kemi problem brenda vet vendit (...) Konsideroj se do të ishte shumë më mirë sikur të nisemi nga vendet, e pas kësaj të takohemi në planin rajonal. (Ardijana Façi, Koha Vision, Kosovë, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Faktet nuk janë të mjaftueshme. Nevojitet që krimet e luftës të tregohen në kontekst, e kjo nuk u përgjigjet autoriteteve në rajon.

Unë këtu jam tepër pesimist, sepse e di kur u krijua fuqia, e dimë kur u krijua paraja, dhe atyre strukturave (politikanëve) e vërteta nuk u konvenon (...) Në Mali të Zi para tri, katër vitesh (...) është filmuar një film dokumentar (...) ki cili merret me agresionin në Dubrovnik. Në atë film gjithçka sillet me fakte (...) Mirëpo dimensionin politik i gjithë asaj ekspedite në Dubrovnik (...) absolutisht nuk ekziston. Ashtu që me një qasje faktike u arrit ajo që dukej se njerëzit me mjekra e të dehur, u futën në thesarin botëror të prirë nga njëfarë energjie antike e ngjashëm. Me qellim po karikaturizoj (...) dua të them se ai kontekst duhet të paraqitet me anë të asaj si do të renditen faktet, e kjo atyre nuk u përgjigjet. (Brano Mandiq, "Vijesti", Mali i Zi, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Fushata mediale duhet të jetë serioze dhe atë duhet ta udhëheqin të përkushtuarit idesë.

Fushata juaj mediave duhet të jetë tejet serioze (...) Unë do t'u këshilloja që prerë të formoni një ekip për këtë (...) Në këtë mund të punojnë njerëzit e përkushtuar (...) Domethënë dikush që ka forcë të mjaftueshme (...) duhet shkuar ngulshëm, partizançe, me disa individ të fuqishëm (...) Mendoj se ka mjaftë njerëz që janë të përkushtuar kësaj. Për këto probleme nevojitet dikush i cili do t'i bartë në shtëpi. (Brano Mandiq, "Vijesti", Mali i Zi, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

REKOM duhet ta ngrit vetëdijen e njerëzve se të gjithë duhet të ballafaqohen me të kaluarën.

Ajo që po dua të them është se REKOM-it lypset t'i jepet mbështetja që t'u krijojë ndonjë qasje alternative njerëzve, pasi që kjo është më e qenësishme, domethënë ajo vetëdije, ngritja e vetëdijes, se të gjithë duhet të ballafaqohen me të kaluarën. (Idriz Seferi, "Koha Ditore", Kosovë, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

REKOM është qenësor që në Serbi të flitet mbi viktimat shqiptare, e në Kosovë mbi ato serbe.

REKOM (është) qenësor për të ardhmen e gjithë neve, domethënë duhet të punojmë në këtë rrafsh dhe ta mbështesim (...) Shumë njerëz këtu nuk e dinë se në Kosovë janë vrarë rreth 10.000 njerëz, kanë frikë se vetëm viktimat serbe do të përmenden e kështu me radhë, kurse këtu po flitet vetëm mbi viktimat serbe. (Idriz Seferi, “Koha Ditore”, Kosovë, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Në mbarë rajonin mediat po i përcjellin vetëm faktet në favor të viktimave të “veta”.

Në Bosnjë e Hercegovinë nga fillimi i luftës, e ja edhe në Kosovë prej vitit 1999 ... Kemi sistemin ku flitet vetëm për një pjesë të çështjes, çështjes e cila i konvenon një mjedisi të caktuar (...) duhet bërë ndarja nga praktika që të përcillen vetëm faktet (...) ekskluzivisht vetëm të viktimave “tona” (...) Për shembull, gjykimet e boshnjakëve i përcjellin ashtu vetëm nëse gjykohet ndonjë serb, (...) se përcillet vetëm që qëndron në aktakuzë, kurrë mbrojtja; nëse gjykohet boshnjakët përcillet vetëm mbrojtja, e fare jo çka qëndron në aktakuzë (...) e kemi mjaftë të ndërtuar atë sistem të dimë vetëm një pjesë të çështjes. (Sanja Shkuletiq, “Avaz”, BeH, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Mediat do të nisin ta përcjellin aktivitetin e Koalicionit për REKOM në qoftë se konsultimet bëhen ngjarje politike.

Ne do t’ju përcjellim (Koalicionin për REKOM) në qoftë se ju vërtetë e bëni ngjarje të mirë politike (...) Ju vërtetë duhet të përpiqeni që, ja, si edhe këta njerëz të cilët në këtë me apo pa qëllim ia kanë dal nga diçka që është dashur të jetë vetëm gej paradë, të bëhet ngjarje kryesore politike në vend.. (Sanda Saviq, B92, Srbija, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Sapo të formohet komisioni do të bëhet objekt i kundër-fushatës.

Atë moment kur të shpallet vetëm ekzistimi i atij komisioni, që të nis të punojë, ne të gjithë veç mund të shohim mijëra shkrime në gazeta përse serish edhe një komision për të vërtetën, kush e ka porositur, kujt i konvenon, si do të jetë dhe të gjithë veç mund të supozojmë se çka kemi krejt me pa. (Vesna Sladojeviq, Radiotelevizioni i Serbisë, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Vlera më e madhe e REKOM-it është se do t’u mundësojë të rinjve dhe gjeneratave të ardhshme të mësojnë mbi gjithçka që ka ndodhur me anë të rrëfimeve të njerëzve nga hapësira e ish Jugosllavisë.

Mendoj se është i rëndësishëm (REKOM) mu për shkak të së ardhmes. Dëshiroj që fëmija im një ditë (...) kur të hyjë në internet dhe kur të dëshirojë të mësojë detaje për atë çfarë ka ndodhur në hapësirat ku kanë jetuar prindërit e tij, të mësojë diçka që është më afër të vërtetës, e do të mësojë diç që është më afër të vërtetës ashtu (...) që të vërtetën e vet do ta tregojnë të gjithë njerëzit që kanë marrë pjesë në këtë, respektivisht njerëzit nga këto hapësira (...) dhe mendoj se kjo është vlera më e madhe e këtij projekti. (Vesna

Sladojeviq, Radiotelevizioni i Serbisë, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

REKOM do të ketë problem ti marrë të dhënat dhe dokumentet në posedimin e organeve të shtetit.

Në qoftë se kërkojmë dokumente nga ato (institucionet) dhe të dhënat që më lehtë të sigurojmë faktet, për këtë jemi dëshmitarë se vështirë se do ta përjetojmë, ato do t'i japin kur ata të duan. Fatkeqësisht për këtë jemi çdo ditë dëshmitarë në çdo gjykim për krime të luftës . (Vesna Sladojeviq, Radiotelevizioni i Serbisë, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Programi informativ i Radiotelevizionit të Serbisë do të raportojë nga konsultimet, por cilësia raporteve do të varet nga interesimi i gazetarit i cili raporton. Dëshmitë e viktimave duhet emetuar në emisione të veçanta, sepse krijojnë përshtypje më të fuqishme. Emisionet speciale mbi viktimat ndihmojnë që rrëfimet mi viktimat të fitojnë më shumë shikues.

Çështja e raportimit nga kjo konferencë (konsultime), bie fjala, apo nga ndonjë e ardhshme (...) Këtë vazhdimisht do ta bëjmë në Programin informativ të Radiotelevizionit të Serbisë (...) Ne do t'i kemi përfaqësuesit tanë (...) por me sa sinqeritet do të merren me vet të ardhmen e kësaj ideje, kjo varet personalisht nga autori, respektivisht nga kolegu i cili do të merret me këtë, sa do të futet në atë tregim. (Vesna Sladojeviq, Radiotelevizioni i Serbisë, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Mendoj se duhet kultivuar autorësitë individuale (...) në terminët e posaçme, sepse kjo nuk mund të shkojë në programin informativ ditor ku ju mbysin ngjarjet e ditës. Nëse një pjesë e punës së atij komisioni do të jetë dëshmimi i viktimave, siç po shohim se është planifikuar, (...) mendoj se kjo gjithmonë është më mirë të bëhet në terminët e veçanta, në emisionet e posaçme dhe veprat e posaçme autoriale të cilat lënë përshtypje shumë më të fuqishme. (Vesna Sladojeviq, Radiotelevizioni i Serbisë, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

A keni menduar eventualisht për bashkimin apo mbështetjet e rrjetëzuar të mediave ndaj (Koalicionit për) REKOM? (...) A ekziston ndonjë variant që mediat e caktuara (...) të nënshkruajnë kontratë me ju dhe me këtë, të them, të zotohen të emetojnë emisione speciale apo diç ngjashëm nga kjo? (...) flas mbi efektin (...) si do të mund t'u ndihmojmë ne juve në çështjen që viktima të fitojë më shumë shikues, ashtu të themi (Rajko Sherbet, TV Mali Zi, Mali i Zi, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

REKOM duhet saktësisht ta definojë nocionin e viktimës dhe ai lypset të zbatohet në të gjitha shtetet, në të kundërtën ideja do të komprometohet.

REKOM duhet qartë dhe saktë ta definojë nocionin e viktimës dhe me konsekuencë ta aplikojë në të gjitha mjediset ku do të jetë kompetent (...) Në të kundërtën, rrezikojmë të hyjmë në çështjen edhe si shoqëri, por edhe si (Koalicion për) REKOM vetë mbi „viktimat tonat e tuajat”, mbi „viktimat e rendit të parë e të dytë” dhe kjo tërë çështjen do ta komprometonte pakthyeshmë (...) para se elitat e ndryshme politike fare do të gjendeshin në situatë të vendosin mbi REKOM-in (Zoran Sekulic, FONET, Serbi, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Viktimat janë viktima, nuk ekzistojnë “tonat” dhe “të tyre”. Viktimat duhet të kenë trajtim të barabartë – ajo qasje do të sigurojë iniciativës besueshmëri, autenticitet dhe mirëbesim.

Nuk janë të gjitha viktimat të njëjta (...) por viktimat janë viktima. Dhe nuk ekzistojnë tonat e tuajat, ekzistojnë viktimat edhe pse ideja e këtij komisioni është që të dëgjohet zëri i viktimës, atëherë ato viktima vërtetë duhet të kenë trajtim të barabartë (...) Opinioni do ta përfitojmë edhe ju si (Koalicion për) REKOM edhe ne si medime, në qoftë se kjo çështje nga fillimi do të ketë besueshmëri, do të jetë autentike dhe e besueshme dhe e punuar pa kurrfarë paragjykimesh. (Zoran Sekulic, FONET, Serbi, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Iniciativa REKOM e ka kundër vetes opinionin i cili thërret se të gjithë kriminelët duhet të përgjigjen, por se kriminel janë gjithmonë tjetër.

Sipas hulumtimit 80 për qind të njerëzve (...) po flas për mjedisin nga vi unë (Banja Luka) (...) kanë thënë se në esencë të gjithë kriminelët e luftës duhet të përgjigjen (...) Në anketën njëjtë, përqindja e njëjtë e njerëzve thotë se “ne (serbët) nuk kemi bërë krime të luftës.” Ky në realitet është opinionin ynë të cilin ne tash e provokojmë. (Aleksandar Trifunovic, Buka, BeH, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Pjesëmarrja në luftë është edhe mos bërja. Tek kur për këtë ta hapim debatin, kemi të drejtë të pyesim çka do të thonë fëmijët tanë.

Ne duhet të arrijmë deri tek ajo shpërlarje e trurit të njerëzve se ka pasur luftë, se ka pasur viktima, se kemi marrë pjesë në këtë. Se ajo që nuk e “kemi bërë” ka nënkuptuar se marrim pjesë në atë. Mendoj se tek atëherë fare do të kemi të drejtë të flasim se çka do të ndjejnë nga ajo fëmijët tanë apo jo, a do tu interesoje apo jo. (Aleksandar Trifunovic, Buka, BeH, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Në BeH iniciativa nuk mund ta marrë mbështetjen politike pa trysni të bashkësisë ndërkombëtare.

Bisedova me kolegët nga BeH dhe të gjithë flasin heshtazi (...) se iniciativa kurrë nuk do të mund të marrë mbështetjen politike dhe se atje, me qenë se shteti është nën protektorat legal, ndoshta do të dëgjohej bashkësia ndërkombëtare. (Sasha Kosanovic,

Radiotelevizioni i Kroacisë, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Kush i pranimit në Bashkimin Evropian duhet të jetë që midis shteteve candidate të mos ketë konflikte.

Nëse ato elitat (në rajonin e ish Jugosllavisë) dëshirojnë të hyjnë në Bashkimin Evropian, duhet punuar në atë drejtim që kushti i pranimit në Bashkimin Evropian –që këto konflikte tona fisnore të përfundojnë më përpara se njëri nga vendet të bëhet candidate serioze. Apo para hyrjes në Bashkimin Evropian që të gjitha ato pllaka të vendosen dhe të përfundojë ajo çështje. (Sasha Kosanoviq, Radiotelevizioni i Kroacisë, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Kroacia e ka miratuar Deklaratën mbi luftën atdhetare me të cilën mohohet pjesëmarrja në luftë në BeH. Nga ky kënd në BeH nuk ka ndodhur asgjë që ka lidhje me Kroacinë.

Si mendoni ju ta zgjidhni, bie fjala, problemin e vogël se Kroacisë absolutisht nuk i intereson asgjë që nuk ka ndodhur në Kroaci, kurrfarë një milion nënshkrimesh: do të shikohet sa ka aty kroat, sa ka serb, sa kinez janë nënshkruar. Në Kuvendin e Kroacisë është miratuar Deklarata mbi Luftën Atdhetare ku gjëja kryesore ka qenë që të distancohemi nga pjesëmarrja e Kroacisë në luftën në Bosnjë e Hercegovinë. Pra, qytetarëve kroat, politikës kroate nuk i intereson asgjë në Bosnjë, asgjë nuk ka ndodhur atje lidhur me ne, e të mos flas për ndonjë Serbi, Kosovë, Mal të Zi. (Sasha Kosanoviq, Radiotelevizioni i Kroacisë, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

REKOM duhet ta hartojë listën e kampeve dhe vendeve të mbajtjes rob dhe të rekomandojë që të gjitha vendet e pësimi të shënohen.

Njëra nga listat e cila shpresoj do të jetë pjesë e raportit të ardhshëm të REKOM-it, do të jetë lista e të zënëve rob dhe e kampeve dhe me të mund të shkojë edhe rekomandimi që të shënohen të gjitha vendete pësimi (Vesna Tersheliç, Documenta, Kroaci, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Koalicioni për REKOM duhet të formojë ekipin medial i cili do të punonte në ndërlidhjen e serviseve publike në rajon, që në të gjitha shtetet të dëgjohen dëshmitë publike të viktimave dhe vendimet e gjykatave për krime të luftës.

Mendoj se ky Koalicion për formimin e REKOM-it eventualisht mund të ketë një (...) ekip të mediave kurse detyra e atij ekipi do të ishte (...) të insistojë tek televizionet kombëtare që të bashkëpunojnë, sepse (...) ato janë servise publike, domethënë përfaqësojnë interesin publik (...) Njëra nga idetë apo rekomandimet do të ishte të emetojnë dëgjimet publike të viktimave (...) Kemi, për shembull, gjykim për krime të luftës në Serbi dhe në Bosnjë e Hercegovinë dhe (...) në Kroaci (...) ajo që do ta propozoja dhe që ai ekip duhet ta bëjë është që ato televizione të ndërlidhen, që ne në Mal të Zi të dëgjojmë çka është ajo

që ka vendosur gjykata për krime të luftës në Beograd apo në Sarajeve sepse ne absolutisht jemi të izoluar. (Sonja Radosheviq, gazetare e lirë, Mali i Zi, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Për promovimin e Iniciativës për REKOM nevojitet të angazhohen personalitetet publike që janë të njohura në rajon.

Njëra nga (...) dinakëritë e mediave (...) është edhe shfrytëzimi i personaliteteve publike që janë perceptuar si persona pozitiv, të suksesshëm në punët e veta, zakonisht në disa punë që kanë jehonë në opinion (...) Tash do të ishte shumë interesant të shkohet më tutje (...) që disi të ndërlihet në nivel rajonal, që pikërisht personat nga Kroacia, personaliteti publik të flas për diçka që është lidhur për krimet në Kroaci dhe në Beograd për ato në Serbi e kështu (...) tash edhe me theksim të qartë se prapa gjithë kësaj qëndron Iniciativa për REKOM. (Brano Mandiq, “Vijesti”, Mali i Zi, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Mediat alternative gjithashtu janë të rëndësishme – e kanë publikun e vet specifik.

Injorimi i atyre mediave alternative fare nuk është produktive, sepse ato media e kanë publikun e vet specifik dhe forcën e vet specifike dhe mendoj se thjeshtë në shkallë rajonale duhet bërë përpjekje për rrjetëzim. (Jelena Svirçiq, H-alter, Kroaci, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Për të gjitha mediat të rëndësishme janë fatet e jetës dhe mbi to të gjitha do të shkruajnë e raportojnë.

Mund të them me siguri se temat që i kemi pasur këtu sot (...) vetvetiu janë interesante dhe ato me siguri do të jenë në faqet e gazetave tona, kjo është 100 për qind (...) Ajo që është interesante për të gjitha mediat e shkruara e elektronike janë fatet e jetës. Ne këtu me siguri, kemi mjaftë material të shkruajmë dhe me siguri do ta shkruajmë. (Mladen Milutinović, “Dani”, Mali i Zi, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Mediat janë të gatshme që REKOM-it t’ia vënë në dispozicion arkivin e vet.

Ne (FENA) e kemi arkivin luftarak të ngjarjeve të ndryshme dhe interpretimeve të ndryshme të atyre ngjarjeve dhe krimeve (...) Atë arkiv ne mundemi bashkë edhe me kolegët nga HINA apo nga SRNA ta ofrojmë kur duhet diçka, ndonjë e dhënë nga viti 1993, 1994 mbi ndonjë ngjarje. (Zoran Iliq, “FENA”, BeH, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Në emër të agjencisë së lajmeve BETA ofrojmë arkivin i cili gjithashtu është i begatshëm. (Dinko Gruhonjiq, Shoqata e Pavarur e Gazetarëve të Vojvodinës, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Nuk ka fushatë mediave pa mjaft para.

Të jemi real, mendoj se këtu do të duhen mjaftë para. Nëse Dodik mund t'i ndajë pesë milion për mediat në Republikën Srpska, mendoj se ju përafërsisht atë shumë do ta ndani për atë entitet të njëjtë. Thjeshtë, dyshoj se pa para mund të bëhet diçka kështu diçka, përkundër faktit që të gjithë ne këtu po e përsërisim se e gjithë kjo është super, e shkëlqyeshme, mrekulli, mendoj se kjo do të duhet të përgatitet edhe me para. (Sanja Shkuletiq, "Avaz", BeH, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Gazetarëve duhet siguruar trajnim dhe t'u ofrohet mbështetja e plotë nëse shkruajnë mbi krimet e luftës.

Nevojitet të jemi (Koalicioni për REKOM) të hapur ndaj (...) gazetarëve në atë kuptim të mbështetjes së punës së tyre (...) të bëhen trajnime me ta, tu jepet mbështetje nëse shkruajnë mbi krimet e luftës, kanë probleme në punën e vet, kërcënime, trysni e ngjashëm. (Aleksandar Trifunović, "Buka", BeH, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Servisi rajonal ERNO anëtar të së cilit janë serviset publike nga Sllovenia, BeH, Serbia, Mali i Zi, Maqedonia, Bullgaria dhe Rumania mund të ndihmojë në promovimin e idesë së REKOM-it.

Serviset publike në rajon ende janë duke bashkëpunuar (me anë të servisit rajonal ERNO). Ne kemi këmbimin e përditshëm të lajmeve ditore respektivisht pamjet me filmime ditore nga i mbarë rajoni, e di se është bërë dhe dikur kanë qenë projekte (...) Ato (serviset publike) dikur kanë punuar projekte të caktuara lidhur me disa çështje të caktuara të cilat në momentin e caktuar kanë qenë problem në rajon. Si tregtia me njerëz (...) Ashtu që në atë mënyrë mund të provohet me anë të ERNO-mit të organizohet të punohet ndonjë tregim, domethënë që çdo qendër të punojë segmentin e caktuar dhe pastaj kjo të mbërthehet dhe të punohet tregimi mbi gjithë idenë dhe çka dëshirohet të arrihet me këtë (...) anëtarët janë sllovenët i, HRT, BHT, Televizioni Federal, RTS, Radio Televizioni i Podgoricës, Maqedonia, madje edhe Bullgaria edhe Rumania (...) në kuadrin e atij servisi rajonal. (Zheljko Tica, FTV, BeH, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)

Duhet përgatitur një emision Televiziv mbi REKOM-in – Po ose JO, të cilin do ta shfaqnin të gjitha televizionet në rajon.

Ndoshta do të ishte mirë të përgatitet një emision i cili ndoshta do të zgjaste një orë ku do të shfrytëzoheshin të gjitha ato materialët që i posedojnë edhe FONET edhe Sarajeva dhe të gjitha stacionet televizive (...) në rajon (...) Ndoshta gjysmë ore para kësaj tregimi mbi REKOM-in PO ose JO, bashkëbiseduesit që janë pro e kundër dhe pas kësaj të shkohet me atë emision. (Budimir Raičević, Radio Mali i Zi, Konsultimet rajonale me gazetarët, Novi Sad, Serbi, 26 shtator 2009.)